

EUSKAL-ERRITIK ZERURA

(Azkeneko indar-neurtzeetan *Aldeera* irabazia.)

I

Ai, Mariandres gaiŝoa! Irurogei ta amasei urterekiñ, gaberdian, apaldu gabe, iruten, loa kendu eziñik, eta alare alai. Bost errosario-re esan zituan, ta loik galeraziko ezpazikion, geiagore esango zituan.

Bai: izketan balekite gela artako ormak, zerbait esango lukete, Mariandres gajoaren birtuteen gañian, baña Aingeru bere zaitzalleak dakizki, ta idatzirik dauzka urrezko izkirakiñ betiko bizitzako liburuan.

Bost urteko billobatŝo bat, larrosa baño ederragoa zan neska, bere amonak zionez (eta izan ere alaŝe zan) bere burua baño askoz geiago maite zuana, zan bere amona Mariandres-en zorion guzia.

¡Ai! Benturatŝo gurea, izan bear du, Jaungoikuak zeruan aingeruak egiñ zituanian, gai artatik lurrera erori zitzaion zatitŝoren batetik sortua. Ala esan oi zuan Mariandres gajuak. Berak jango ezpazuan ere, Benturatŝo-rentzat beti inguratuko zuan zer-jana. Gau artan bezela beste askotan ere gelditu izandu zan apaldu gabe, umeari aparia emateagatik. Larritasunik andienetan ere, umeari laztan bat ematea, asko zuan, atsekabe guziak kentzeko, ta umeak berari ematen bazion laztan bat, etzuan uste izaten, erregiñik ere lurreari bera baño obeki bizi izan zitekenik.

II

Auzoko guziak oso maite zuten Benturatŝo, baña batez ere Andre Errosa Mendietako Markesa-ren alargunak; berak etzuan umerik, esku zabalekoa zan ta maiz eman oi zion zerbait Mariandres-i, bere premiak estaltzeko; ta Mariandres etzan aspertzen eskerrak ematez Andre Errosari.

—Mariandres — esan zion egun baten Andre Errosa-k.

—¿Zer nai du? — erantzun zion Mariandres-ek.

—¿Entzun dezu Praillearen gaurko itzaldia?

—Bai andria.

—Orra ba, nola esan duan ark ere, nik maiz esan izan dizudana.

—¿Zer?

—Lurbira onetan gusiok berdintsu bizi gerala.

—Bai; ark ala esan du, baña galdetuko banio, bedori ta ni berdintsu bizi ote geran, eztakit, zer erantzungo lukean.

—Galde orri erantzuteko eztegu Praillearen bearrik; bestela, esan zadazu: ¿naiko zenduke nere ondasun guzien jabe egiñ, eta nere jau-regi onetan bizi, baña Benturat̄so gabe, ni zure etsean Benturat̄so-rekiñ bizitzeko?

Luzarot̄so egon zan erantzun gabe; etzion biotzak laguntzen itz egiteko, baña gero esan zuan:

—Eziñ diteken gauza da neretzat ori; ill ezkeru ezte ezeren bearrik eta Benturat̄so gabe, ni illa nago — esan zuan Mariandres-ek.

—¿Zer deritzazu ba oraiñ Praillearen esanari? — galdetu zion Andre Errosa-k.

Begiak lurrera begira jarri ta etzekian zer erantzun Mariandres-ek.

PEDRO MIGEL URRUZUNO TA SALEGI

(Jarraituko du.)

EUSKAL-ERRITIK ZERURA

I

Egun tristeak eldu zitzaizkan Bentura gaiñoari. Ainbeste maite zuan amona, beretzat amarik onena izandu zana, ainbeste laztan gozo eman zizkana, zerurako bidea aiñ ondo erakutsi ziona, ill zan larogei ta amai-ka urte-rekiñ, gelditzen zala bera ogei urtekoa lurrean, jabe gabe.

Atsekabe guzien artian bazuan atsegiñ bat. Berak egiñ zion al guzia amona gaiñoari, ta ala ill zan kristau on bat bezela, ta gañera aterako zizkan al zituan Mezak, lenbailen zerura zediñ, lenagotik an ezpaze-goan ere, ta amona gaisoak zerutik lagunduko zion.

Andre Errosa etzan aztu Benturaz; bere jauregira ekarri ta alabatzen artua zeukala zirudian. Esan bearrik eztago, zeñ ondo erantzuten zion Benturak bere ongilluari.

Neguko arrats batean, errosaio santua esan, eguneko santuaren bizitza irakurri, ta lotartzeko artian goiztso zan, ta esan zion Andre Errosa-k Bentura-ri:

—¿Bai aldakizu ipuiaren bat?

—Ipuirik eztakit, baña bai ipuiaren antzeko beste gauza bat.

—¿Zer ote da ba?

—Ames bat.

—¿Zedorrek egiña?

—Bai andria.

—¿Polita al da?

—Nere iritzian oso polita.

—¿Esango aldidazu?

—Bai andria, ta oso pozik bedorrek nai badu.

—Aditu dezagun ba — esan zuan Andre Errosa-k — ta Bentura asi zan esaten onela:

—Gau baten asi nintzan amesetan, lo nengoala.

—Bai alegia, lo egongo ziñala — esan zion Andre Errosa-k—. Esna dagoala eztu iñork amesik egiten.

—Barka beza—erantzun zion Bentura-k—esna dagoalare egiñ oi det nik ames.

—¿Benetan?

—Bai andria, bai, bene-benetan.

—Beraz bi ames, bat lotan ta bestea esna egiñ dituzu.

—Alaše da, andria.

—Gaur esan zaiguzu ba lenengoa, au da, lotan egiña, ta bigar esan-go dezu bestia.

—Astera noa lenengoa esaten. Len asi naizen bezela, esaten diot berriz ere: lo nengoala agertu zitzaidan aingeru oso eder bat. Bi ego tšikitšoak, zerkartzkian eskuetan.

—Emakumea—esan zion Andre Errosa-k—¿eskuetan eguak?

—Bai andria—erantzun zion Bentura-k—, baña oiek zekartzkian, bere ego andiaz gañera. Ezarri ziztan nere sorburuetan bi ego tšiki tšuok, eta esan zidan: «atoz nerekin», asi giñan biok egaka, ta laster eldu giñan illargia, eguzkia ta izarrak bañore gorago.

—Eta begira—esan zion Andre Errosa-k—:¿ez altzenduten arkitu bidean oraingo *aeroplano* oietakorik?

—Batzuek bai andria; an zebiltzan, sagu zarrak ziruditela, beñ ara, beñona, moskorturik ibilli oi diran gizonak bezela; baña ez giñen jaramon andirik egiñ.

—¿Eta gero?—galdetu zion andre Errosa-k.

—Gero—erantzun zion Bentura-k—bereal eldu giñan zerura. An zer ikusi, zer aditu ta zer sentitu nuan, nik eziñ esan nezake. Idu-ritzen zitzaidan, edertasun gozo, ta atsegiñ guziaz egin dako itšaso bat zala, ta itšaso onen erdian nengoala. Goien-goienian ageri zan jargoi, izan diteken ederren bat, emakume bat, an jarria, aingeruak bañore askoz ederragoa, ta aingeruz inguratua. Nola enekiala, ega egiñ nuan bere oñetara, muñ egiñ naian, baña «ez» esan zidan. Artu ninduan bere besoetan, ta eman zidan laztan andi bat nere bekokiaren erdi-erdian. ¡Zer zan ura! Aren gozotasunak pozaren pozaz ler eragiñ bear zidan, ta esnatu nintzan; nekez konturatu nintzan, nun arkitzen nintzan.

—Pena izango zenduan ba gero—esan zion Andre Errosa-k.

—Ez ba alañare—erantzun zion Bentura-k—ames ori oraindik egi biurtuko dalako esperantzan gelditu nintzan, ta Jaungoikoak ala izandezala.

PEDRO MIGEL URRUZUNO TA SALEGI

(Amaituko da.)

EUSKAL-ERRITIK ZERURA

IV

Bigaramon gabian ere, beti bezela, errosaio santua esan, eguneko cantuaren bizitza irakurri, ta esan zion andre Errosa-k Bentura-ri:

—Ia nola esaten diguzun orain bigarren amesa.

—¿Esna nengoala egiña, edo maiz egiten dedana?

—Bai.

—Berealaše— erantzun zion Bentura-k—Nere amona maiteak, ill bear zuan aurretsoan, eman ziztan esonde edo konsejuen artian, bat gelditu zitzaidan biotzian oso itsatsia. «Eztezazula beñere Euskal-erritik irten; Euskal-erritik zerura; Euskal-erritik zerura; Euskal-erritik zerura». Iru alditaraño esan zidan, eta nik badarabit buruan asmo bat, esonde edo konseju ori egiteko, baña ames bat bezela.

—¿Eta jakiñ dezaket nik asmo edo burutazio ori zer dan? —galde-tu zion andre Errosa-k.

—Bai andria, bai —erantzun zion Bentura-k—,berealaše esango diot: mojen Elizan sartzen naizen bakoitzian, esaten det nere artian : «ni or barruan biziko banintz, juango nintzake euskal-erritikzerura.....»

—¿Eta juango ziñake moja? (Andre Errosa-k.)

—Bai andria; baña.....

—¿Eta berak, au da, mojak, etzinduzteke artuko?

—Bai andria; baña.....

—¿Zer esan nai dute bi baña oiek?

—Lenengoak esan nai du, diru edo doterik eztedala.

—¿Eta bigarrenak?

—Bedorren borondateare bear dedala.

—¿Eta dirua izantare, nere borondate gabe etziñake juango?

—Ez andria.

—¿Zergatik ez?

—Asko ta asko zor diodalako, ta gañera lotsaren bat ematen badit ere esateak, esango diot; asko tageiago ta esan eziñ ainbat bedori maite dedalako.

—¿Eta nik nai izan ez arren, Jaungoikoak deitzen badizu?

—Jaungoikoak nai du, ongilleai esker onez erantzutea: ta nik erre-gutuko nioke, bedorri horondatea mudatzeko, neri baimena eman de-gidan, ta iritšiko nuke mesede au: ala uste det.

—Iritšia daukazu gaišo orrek—zion andre Errosa-k bere biotzian: negar-malkoak asi ziran azaltzen bere begietan, ta Bentura—kigarri etze-gion bai, bai, bigar itz egingo degu—esan, ta juan zan andre Erro-sa—«gabon»—esanik, bere gelara; baita Bentura-re berera.

Andre Errosa bere gelan sartu beziñ laster negar ugari egiñ eta asi zan bakarriketan onela:

—¡Ai Bentura, Bentura! Eztakizu oraindik, zenbat nai dizudan; aingeru bat zera, zure amona zanak esan oi zuan bezela, ta aingeruen-tzako bizi-lekua lurrian, zuk begiz jo dezun etše santu oriše da. Zartu naiz, eta laster ill bear det; zugandik aldentzeak bizia laburtuko dit, baña ezagutzen det ondo, gaztearenetzat gaur arrisku andiak daudela, bakarrik gelditu ezker. Zure amonak deitzen dizu «Euskal-erritikze-rura», ta biderik zuzenena berak gogoan jarri dizu; ni berriz pozik illko naiz; leku aiñ onian zu uzten zaitudalarik, nere animaz ere zu oroituko zerala gogoratzean.

V

Eztitut gogaitu nai nere irakurleak; alik laburren amaitzera nua.

Ama Birjiña Karmengoaren eguna izandu zan zorionekua ta go-goangarria Benturarentzat. Egun onetan egiñ zuan carrera komentuan andre Errosa-k lagundurik. Azkeneko laztana ematean Benturak bere ama-ordeko andre Errosa-ri, esan zion: «Laztan au da, laster zeruan betikotasun guzian emango diodan laztan gozo aren asiera.....»

Denbora gutšiko sartu zan Bentura komentuan. Amasei illabete ze-ramazkian, ta gaišoturik, sendakiñak lenengo egunetik eman zion epai tsarra. Bere gaitza biriteria zan, bere ama-zana-rena bezela.

Oso triste zeuden mojak, baña ezagutzen zuten, Bentura aingeru bat zala, ta aingeruen lekua zerua zala. Gaišoa berriz gaitzaren indarraz eta zerura lenbailen juateko egarriaz, ondo prestatu ta eriotzara urre-ratuazizjuan.

¡Ai! Arnasa estua dauka gaiñoak, izerdi larretan dago; itzik egiten eztu.

An dagokio Prai Juan ondo illtzen laguntzen..... idiki bitez zeruak....., betot Goiaingeru Migelsantua..... betoz zure bidera Aingeru guziak, zerura eraman zaitzaten —esaten zuan Prai Juanek, eta gaiñoak, begiak zabal zabal egiñik, irri-parrezko arpegiarekin izketan asirik dio:«¡Ai, au aingeru talde ederra, ai, auek kantu alaiak!»— *Veni sponsa Christi*; atoz Kristoren esposa—kantatzen dutela datoz—, atoz Kristoren esposa.

—Banatorkizue bai—erantzuten du gaiñoak.

Moja guziak negarrez zeuden bere inguruan, ta beren buru egiten zuanak galdetu zion: ¿nora zuaz gaiño ori?

—¿Nora?— erantzun zion Bentura-k —Euskal-erritikzerura.....

Auek izan ziran bere azkeneko itzak.

VI

Komentuko illerian ageri da oraindik zurezko guretze zartso bat ondorengo idazki onekiñ:

Ementšen dago obiraturik
 Aizpa tšit maite Bentura,
 Aingeru baten antzera beti
 Bizi izandu zan ura:
 Baña aingeru bat bizitzeko
 Diña ez izanik lurra,
 Gorputza illik anima juan da.
 Euskal-erritik zerura.

PEDRO MIGEL URRUZUNO TA SALEGI

